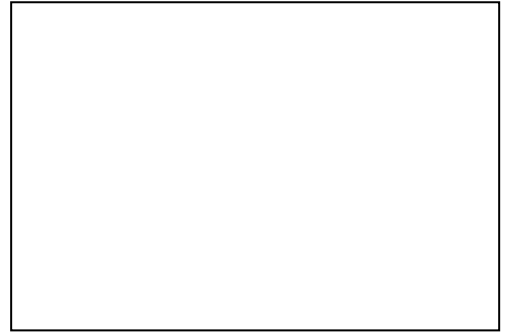

נושא העבודה

יחסי ממון בין בני זוג

העבודה מוגשת בחסות העמותה של

נוער שוחר משפט עברי

יחסי ממון בין בני זוג

הקדמה אישית –

בנושא לעבודת גמר לנוער שוחר משפט עברי בחרתי בנושא יחסי ממון בין בני זוג.

בחרתי בנושא "יחסי ממון בין בני זוג" מכיוון שאני חושבת שנושא זה הוא נושא מעניין מאוד, תמיד התעניינתי מה קורה בין בני זוג מבחינה כלכלית מרגע שהם הופכים להיות זוג נשוי על פי חוק. עניין אותי מה קורה כאשר אחד הצדדים מגיע עם רכוש רב, מה קורה במצב שהיחסים עולים על שרטון וכמובן מה קורה כשמעורבים גם ילדים.

כמו כן לא למדתי על הנושא מעולם ואף בתכנית הלימודים נושא זה לא היה חלק מיחסי הממון שלמדנו במהלך שלוש השנים.

זאת ועוד, מאחר והנושא עניין אותי והתחלתי לקרוא חומר בתחום, גיליתי שזהו נושא
שלא נכתב בו הרבה ולכן היה לי חשוב להתעמק ולחקור ובכך לגלות מידע נוסף וחשוב לי
ולחברה בכלל.

תוכן העניינים :

מבוא -	עמ' 5
פרק ראשון- המשפט העברי	עמ' 6-9
פרק שני - המשפט הישראלי	עמ' 10-14
פרק שלישי – השוואה	עמ' 15-16
סיכום ומסקנות	עמ' 17
ביבלוגרפיה	עמ' 18

בעבודה זו אתמקד בנושא "יחסי ממון בין בני זוג".

יחסי ממון בין בני זוג הוא נושא משפטי העוסק בכך שבמערכת יחסים, אחד מהצדדים מחליט לעשות הסכם ממון ובעצם הם מנהלים משא ומתן ביניהם על תנאי ההסכם. הסכם ממון בין בני זוג קובע את אופן חלוקת הרכוש בין בני הזוג במקרה של פרידה ומביא לוודאות משפטית אשר תורמת לחיי זוגיות בריאה, ללא חששות מאינטרסים כלכליים.

ליחסי ממון בין בני זוג חוקק חוק "חוק יחסי ממון בין בני זוג" בשנת תשל"ג 1973.¹

מאז ומתמיד הנושא הכלכלי בין בני זוג היה נושא חשוב מרכזי ולעיתים בעייתי.

העבודה בנויה משלושה חלקים :

בחלק הראשון אתמקד ביחסי ממון בין בני זוג ע"פ המשפט העברי קרי, התנ"ך.

בחלק השני אתמקד ביחסי ממון בין בני זוג ע"פ המשפט הישראלי.

בחלק השלישי אערוך השוואה בין החלק הראשון לחלק השני כלומר : יחסי ממון בין בני

זוג ע"פ המשפט העברי מול יחסי ממון בין בני זוג במשפט הישראלי.

מטרות העבודה הן :

1. להראות את הדומה והשונה בין שני המקורות וזאת ע"פ פסקי דין, מאמרים,

חוקים שונים מזמנים שונים.

2. להראות את ההבדלים בנושא יחסי ממון בין בני זוג ואולי לגלות גם דרכי שיפוט

שונים בין סוגי המשפט השונים.

¹ חוק יחסי ממון בין בני זוג התשל"ג 1973

פרק ראשון-

המשפט העברי –

יחסי ממון בין בני זוג ע"פ ההלכה –

ההלכה דאגה לחבר הלכות בכל הנוגע לזכויות הבעל והאישה ובממון ששייך לכל אחד מהם.

כשהמטרה של ההלכות בנושא יחסי ממון בין בני זוג היא למנוע חשדנות בין בני הזוג שעלולה לערער את יציבות חיי הנישואין. לטענתם אדם דואג בראש ובראשונה לרכושו ולכן הרבנות דאגה לחבר הלכות מפורטות בנושא זכויות הבעל והאישה והממון השייך לכל אחד מהם.

זאת לתועלת יציבות חיי הנישואין, כדי להשרות שלום בית ולמנוע כפי שנאמר חשדנות וחיכוכים. ומכאן, ליצור בית יציב ובטוח ככל שניתן. ואולם בני הזוג יכולים להגדיר בניהם את יחסי הממון כרצונם ואין זה, מנוגד להלכה אלא ההיפך זה מבוסס על ההלכה.² לדוגמא, אם אישה מתאלמנת או מתגרשת החכמים התקינו תקנה שאומרת שהאלמנה / הגרושה תקבל את סכום הכתובה כדי להשתקם ולהתאחד מחדש עם החיים.³

מטרת הכתובה ע"פ ההלכה – לצורך יציבות בחיי הנישואין ושבני הזוג ימנעו

להוציאה לפועל ואולם סכום הכתובה פעמים רבות לא היה פיצוי הולם מספיק ולכן היו

² תשובה בהסדרי יחסי ממון בין בני זוג, הרב חיים דוד הלוי, עמ' 233

³ שם, עמ' 226-227.

מקרים שהיה צורך להגדיל את סכום הכתובה ומכאן שמטרת הכתובה להבטיח מקור כספי לאלמנה/ לגרושה ושוב הכתובה הגבוהה מטרתה דווקא למנוע גירושין, ותקלות ולשמור על יציבות בחיי הנישואין.

ע"פ ההלכה, אישה שהביאה עמה רכוש, המכונה "נכסי צאן ברזל" במקרה של גירושין או מות הבעל הנכסים חוזרים לאישה בשלמותם.⁴

מתי חותמים ומי? - הכתובה שהיא בעצם הסכם הממון של הדין העברי, נחתמת בין בני הזוג ממש בין הקידושין לנישואין מתחת לחופה, על טופס מיוחד. ועליו חותמים העדים והחתן, בטופס זה חותם החתן על הסכום בו הוא מחליט לתת לאישה במקרה של גירושין או במקרה של מוות.

זכויות האישה בחיי הנישואין ע"פ ההלכה - ישנן תקנות ע"פ ההלכה בעניין יחסי ממון אשר פוגעות בזכויות האישה, למשל: "תקנת טולי טולה", תקנה זו אומרת שכאשר מת הבעל, האלמנה יכולה לקבל רק מחצית מהנכסים והחצי השני יינתן למי שיירש את הבעל

⁴ שם, עמ' 230.

כמו כן היא אינה מקבלת את סכום כתובתה ואם סכום הכתובה קטן ממחצית העיזבון האישה תקבל את סכום הכתובה בלבד. ומכאן שאם מדובר במשפחה עשירה, האלמנה יוצאת ללא רכוש ומקבלת את הכתובה בלבד, נוסף על מה שהכניסה בעת הנישואין בניגוד, לבעל שאם הוא מתאלמן הוא יורש את אשתו ואת כל הנכסים בין מה שצברו יחד ובין מה שהביאה מבית אביה. במקרה של גירושין, אם אישה עשירה נישאת לחסר אמצעים והם מתגרשים האישה מקבלת את כל רכושה חזרה בתוספת הכתובה וכאן היא אינה מקופחת.

”הלכת השיתוף” – הלכה זו הינה חקיקה שיפוטית המקובלת על מערכת המשפט האזרחי ומבוססת על חוק יחסי ממון בין בני זוג שנחלק בכנסת, הלכת השיתוף היא הלכה שנוצרה לפי בית המשפט.

מטרתה של הלכה זאת היא לחזק את מעמד האישה בחברה, לא כמו בהלכות הקודמות לחזק את חיי הנישואין והמשפחה, לכן הלכת השיתוף תיושם רק כאשר המשפחה

מתפרקת על כך טען ה"ש דייכובסקי שהלכת השיתוף לא יוצרת מערכת זכויות בין הבעל לאישה אלא מפלה לטובת האישה.⁵

הלכת השיתוף נקבעה כתוצאה מרצון לתת העדפה לזכויותיה של האישה או להביא לידי שוויון בין המינים. התקנה לא רואה לנגד עיניה את טובת המשפחה כתא הבסיסי של הציבור והחברה בעם ישראל.⁶

פרק שני –

המשפט הישראלי –

הכתובה כחובה מחייב

ראינו שעל פי המשפט העברי הכתובה היא הסכם ממון המחייב את שני בני זוג .

⁵ ה"ש דייכובסקי "מאמרו" ט' עמ' 29.

⁶ הרב אברהם שרמן "הלכת השיתוף"-אינה מעוגנת בדיני ישראל, עמ' 209

בפרק זה נתמקד בהחלת הכתובה בדין הישראלי של ימינו.

בסעיף 17 לחוק יחסי ממון בין בני זוג נכתב כי חוק זה אינו גורע מהזכויות שהכתובה מקנה לאישה, כלומר החוק הישראלי מכיר בכתובה כדבר מחייב.⁷

ניתן לראות את יישום חוק זה במשפט הישראלי דרך הפסיקה הישראלית:

פסק הדין, פלונית נ' פלוני עוסק בשאלה האם זכאית אישה לגבות את כתובתה בנוסף על

רקע זכויותיה האחרות הנובעות מהסכם יחסי הממון.⁸

המבקשת והמנוח נישאו כאשר בעבור המנוח אלה הנישואים השניים. מאשתו הראשונה יש לו שלושה ילדים והם המשיבים. כאשר המנוח היה נשוי לאשתו הראשונה, הוא הקים מפעל בקריית ביאליק. לאחר פטירתה הסתלקו הילדים מהעיזבון לטובת אביהם וכך הוא הפך לבעליו הבלעדי של רכוש המשפחה. כאשר המנוח הכיר את אשתו השנייה לפני שנישאו החליטו להסדיר את ענייני הממון שביניהם לפי הסכם ממון. בהסכם קבעו שני בני הזוג שתחול הפרדה ברכוש שיש לכל אחד מהם פרט לשני עניינים:

- הבעל התחייב להעביר על שם האישה מחצית הזכויות בבית בקיסריה שבו גרו יחד אשר הבעל רכש מכספו.
- הבעל התחייב גם כן כי במקרה של פטירתו, האישה תהיה זכאית לפיצויי הפיטורים המגיעים לו מהחברה.

כשנה וחצי לאחר החתונה נפטר המנוח ולאחר קיום הצוואה פתחה המבקשת בהליכים לתבוע את כתובתה בסך 3,000,000.

ילדי המנוח טענו כי הבקשה של המבקשת נדחתה מכיוון שהכתובה היא חסרת תוקף מאחר שאביהם לא ייחס חשיבות לכתובה. בעוד, שהמבקשת טוענת שחובת תשלום הכתובה הינה חובה משפטית המוטלת על העיזבון בנוסף ובנפרד לזכויותיה האחרות של המבקשת על פי הסכם הממון או הצוואה.

⁷ חוק יחסי ממון בין בני זוג התשל"ג 1973 סעיף 17
⁸ בע"מ 9692/02 פלונית נ' פלוני, פ"ד סב(3) 29.

לאחר שבית המשפט לענייני משפחה ובית המשפט המחוזי דחה את בקשת האישה, בית המשפט העליון קבע בערעור שהכתובה היא דבר מחייב.

בית המשפט לענייני משפחה דחה את תביעת האישה בטענה שניתן להסיק שהמנוח לא התכוון לכך שהמבקשת תזכה על פי הצוואה ובנוסף בזכותיה על פי הכתובה, כאשר התבססו על החלטה שניתנה בסיבות דומות בעניין קיפר.⁹

לאחר מכן הגישה האישה ערעור לבית המשפט המחוזי, בית המשפט המחוזי קיבל באופן חלקי את ערעורה של המבקשת. מכיוון שמצד אחד אימץ בית המשפט המחוזי את קביעת בית המשפט לענייני משפחה לפיה, המנוח לא התכוון לזכות את האישה הן בירושה והן בכתובתה אך מצד שני, בית המשפט המחוזי דחה את מסקנת בית המשפט לענייני משפחה על בסיס האומר שלא ניתן לשלול מהמבקשת את כתובתה ולפיכך קבעה, שעל פי הלכת פילוסוף, עריכת הצוואה לא הביאה ולא יכלה להביא לשלילת זכויותיה של האישה בכתובה.¹⁰ בית המשפט המחוזי יישם את התקנה כי יש להגדיר את היקף הזכויות לגביית כתובה על פי הדין העברי.

לפי שרשבסקי באמצעות שטר הכתובה מתחייב הבעל כלפי אשתו בחיובים שונים¹¹ לפי פרופ' רוזן צבי עריכת שטר כתובה הינה חובה שאינה ניתנת לשינוי.¹² על פי אלה ועל פי סעיף 17 לחוק יחסי ממון האומר: "אין בחוק זה כדי לפגוע בזכויות... או מזכויות האישה לפי כתובה", התבסס בית המשפט העליון וקבע בערעור שהכתובה הינה דבר מחייב לא רק על פי הדין העברי.¹³

⁹ (ת"ע (ת"א) 951/75 קיפר נ' רבשטיין, מנהל העיזבון, פ"מ תשל"ח(2)

¹⁰ הלכת פילוסוף עמ' 541.

¹¹ שרשבסקי עמ' 89-90.

¹² (א' רוזן-צבי יחסי ממון בין בני זוג (תשמ"ח) 325.

¹³ סעיף 17 לחוק יחסי ממון.

חזקת השיתוף ע"פ הדין הישראלי-

לפי המשפט העברי ראינו שהלכת השיתוף היא המקובלת.

בסעיף 5 לחוק יחסי ממון בין בני זוג נאמר כי חלוקת הרכוש של בין הזוג תתרחש רק לאחר הפסקת הנישואין.¹⁴

ניתן לראות את יישום חוק זה בדין הישראלי ע"פ הפסיקה הישראלית:

¹⁴ סעיף 5 לחוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג

פסק הדין משה קנובלר נגד מזל קנובלר עוסק בשאלה האם בני הזוג יכולים לתבוע על ממון השניים לפני גירושיהם.¹⁵

בני הזוג נישאו לאחר שחיו יחד כידועים בציבור למשך שלוש שנים, לבני הזוג שלושה ילדים קטנים רכושם העיקרי של בני הזוג הוא בית מגוריהם שרשום על משה בלבד, הדירה נבנתה על המגרש שבו זכה משה בזמן שחיו יחד ללא נישואים והבנייה של הבית התרחשה רק לאחר הנישואים, המערער, משה פעל במקצועו גם כעורך דין ולכן פעל לרישום הדירה על שמו בעוד שאמר לאשתו שהדירה רשומה על שם שניהם והיא האמינה לו.

נישואיהם של בני הזוג הגיעו לסיומם והמשיבה החליטה לפנות אל בית המשפט בתביעה על היותה זכאית למחצית נכסי בני הזוג וגם לדירת מגוריהם וכך גם עתרה לפירוק השיתוף בנכסים.

בית המשפט המחוזי קבע כי לפי סעיף 5 לחוק יחסי ממון בין בני זוג, משום שבעת הדיון היו בני הזוג טרם גרושים, אין בסמכות בית המשפט להעניק למשיבה סעד מכוח החוק. לאחר מכן ערערה המשיבה בבית המשפט העליון, בית המשפט העליון פסק כי יש שיטת הפרדה. משמעות שיטה זו היא בעצם שיתוף הנכסים המתגבש במהלך הנישואים של בני הזוג והפיכת רכושו של כל אחד לרכוש משותף של שניהם ובעצם על שיטה זו בנויה חזקת השיתוף, שיטה זו יוצרת הפרדה כמעט מוחלטת ברכושם של בני הזוג במהלך הנישואין ולפי ההסדר המוכר בשם "איזון המשאבים" הרכוש יחולק רק כאשר בני הזוג בחיים וכאשר הם מתגרשים.¹⁶

הסדר זה יכול להופיע בשתי צורות או בשיתוף קנייני שבעצם נעשית חלוקה בין שני בני הזוג או שמתגבשת תביעה כספית מאחד מבני הזוג.

וע"פ כל זה התבסס בית המשפט העליון בפסיקתו שלפי סעיף 5 הוא אינו יכול להעניק למשיבה את הסמכות בעת הם אינם גרושים.

¹⁵ בית המשפט העליון בע"א 3208/91 משה קנובלר נגד מזל קנובלר.

¹⁶ שם' פסקי דין עמ' 531.

פרק שלישי –

השוואה בין הדין העברי לדין הישראלי –

השונה בין הדין הישראלי לדין העברי –

הסכם ממון – בדין העברי לא היה הסכם ממון בין בני זוג, הדבר היחיד שהיה בין בני הזוג הקשור לממון זוהי הכתובה. הכתובה היא בעצם מסמך שבו חותם הבעל ביום החופה על סכום כסף מסוים שאותו הוא ייתן לאישתו במקרה של גירושים וכן גם בדין העברי

בשביל להתחתן חייב לעשות כתובה לפני החתונה בעצם ביום החתונה, לעומת זאת בדין הישראלי שני בני הזוג שהם ידועים בציבור יכולים לעשות הסכם ממון בלי חתונה.

הכתובה היא המסמך היחיד בדין העברי שקשור ליחסי ממון בין בני זוג, ולעומת זאת בדין הישראלי כל זוג שעומד להתחתן מחליטים יחד שני בני הזוג אם הם רוצים לעשות הסכם ממון כלומר שלכל אחד יהיה את הממון והרכוש שלו בנוסף לרכוש המשותף של בני הזוג במהלך הנישואים.

איך נעשה ההסכם - בדין העברי הכתובה נעשית ביום החתונה בין הבעל לרב המגיע ממש אל מתחת לחופה בין הקידושין לנישואין ובעצם העדים והחתן חותמים על טפס מיוחד שנקרא "שטר הכתובה".

לעומת זאת בדין הישראלי בנוסף לכתובה, הסכם הממון נחתם בין בני הזוג ולרוב נוכח גם בהסכם עורך דין שבוחר אותו כל צד מבני הזוג ובו בעצם הם מחליטים על הסכם שטוב לשני הצדדים.

זכויות האישה – לפי הדין העברי לאישה אין את הזכויות שיש לגבר ביחסי הממון בין בני זוג, ניתן לראות את זה קודם כול לפי הכתובה מכיוון שבשטר הכתובה חותם רק הבעל כלומר לאישה אין בכלל צד בהסכם היא אינה יכולה להחליט על מה שהוחלט בהסכם ועל הסכום שבעלה נותן לה, בדין העברי יש גם תקנות אשר פוגעות באישה ואומרות שכאשר הבעל מת האישה יכולה לרשת רק מחצית מהכנסים והחצי השני יינתן למי שיירש את הבעל לעומת הבעל שאם הוא מתאלמן הוא יורש את כל נכסי האישה.

לעומת זאת בדין הישראלי האישה כן נוכחת בהסכם ממון והיא חלק מהחותמים על ההסכם כלומר בדין הישראלי יש לה דעה על מה שנחתם בינה לבין בן זוגה.

מטרת ההסכם – ע"פ הדין העברי מטרת הכתובה היא בעצם להעניק לאישה חיים חדשים בעזרת הסכום שהבעל מעניק לה בשטר הכתובה במקרה שבו היא מתגרשת/ מתאלמנת מבעלה.

ולעומת זאת מטרת ההסכם ממון בדין הישראלי היא בעצם להעניק לשני בין הזוג חיים ללא אינטרסים שקשורים לממון ולרכוש כלומר שלכל אחד יהיה את הרכוש והממון שלו, והם יוכלו לחיות חיים טובים ללא אינטרסים

דמיון בין הדין העברי לדין הישראלי –

במשפט העברי כתובה היא מסמך מחייב בין שני בני זוג וכן גם במשפט הישראלי כתובה הוא מסמך חיובי ומשתמשים בה בפסיקות מסוימות

סיכום ומסקנות –

בעבודה זו למדתי וחקרתי את הנושא "יחסי ממון בין בני זוג" ע"פ המשפט הישראלי וכן גם ע"פ המשפט העברי.

במהלך העבודה נחשפתי לשני פסקי דין מבית המשפט העליון ולמדתי לתקצר אותם, קראתי מאמרים שונים בנושא, למדתי הלכות שונות ופסיקות שונות בנושא זה.

במהלך איסוף החומר וקריאתו ומתוכו ניכר שישנם דברים משותפים בין המשפט העברי למשפט הישראלי ויחד עם זאת קיימים גם הבדלים ולמשל בשינוי לטובה במעמד האישה, במעמד האישה.

לאורך כל העבודה עסקתי במטרת הסכם הממון ומטרת הכתובה.

למדתי הלכות שונות בדין העברי וכן גם פסקי דין שונים בדין הישראלי.

מכל שנכתב נראה כי

הסכמי ממון מכוח התקנות שהותקנו בתקופות שונות אינן עונות על כל הבעיות והמקרים של היום כמו כן בדין העברי אין שוויון בין הנשים לגברים ואילו בדין הישראלי הסכם הממון הוא יכול להיות מקור טוב גם לבני זוג שעדיין לא רוצים להתמסד אך רוצים לחיות יחד כידועים בציבור ולעומת זאת במשפט העברי כתובה זהו דבר המחייב נישואין וחופה.

יחד עם זאת יש גם דברים משותפים למשל מטרת שני הדינים היא לנסות למנוע סכסוכים לעתיד בין בני הזוג ובשני הדינים יש רצון שבמקרה של גירושין או פרידה שגדול הסכסוך או עומק הסכסוך יקטן כמה שניתן ולכל קושי יהיה פתרון.

ולנימה אישית שלי, נהניתי לעשות את הבודה הזאת שבעצם הייתה גם אתגר מבחינתי כי אף פעם לא למדתי לעומק את הנושא הזה, ובעבודה זו קראתי בפעם הראשונה בחיי פסקי דין מבית המשפט העליון, למדתי לקרוא מאמרים שונים

ביבליוגרפיה

חסיקה –

חוק יחסי ממון בין בני זוג תשל"ג 1973

פסיקה –

בית המשפט העליון בע"מ 9692/02 פלונית נ' פלוני, פ"ד סב(3) 29.

בית המשפט העליון בע"א 3208/91 משה קנובלר נגד מזל קנובלר.

ספרות מחקר –

הרב חיים דוד הלוי, יחסי ממון בין בני זוג, הרב הראשי וראב"ד לת"א- יפו והמחוז.

הרב אברהם שרמון, "הלכת השיתוף" – אינה מעוגנת בדיני ישראל, תשנ"ט. ¹⁷

מאמרים –

בנצין שרשבסקי, דיני משפחה, תשנ"ג 1993 עמ" 89-96